

ایران ورجاوند

مجله ایران‌شناسی | سال ۳۰ | شماره ۵ | پاییز و زمستان ۱۳۹۹ | ۳۰۰۰۰ تومان

- ◆ نقوش متنوع بر کمربندهای اورارتویی موزه رضا عباسی
- ◆ منصب امیری پیش از آل بویه: دو دیدگاه نسبت به گذشته
- ◆ سفال‌های خیربت کراک در سوریه و فلسطین: در وضعیت پریش
- ◆ استودان قلعه گرگی، نویافته‌ای از تدفین دوره ساسانی در شهرستان اقلید
- ◆ بازبینی و نقد کتاب گل‌نشته‌های آغاز ایلامی موزه لوور اثر یاکوب ال. دال
- ◆ بررسی باستان‌شناسی کاروانسرای خانک در مسیر کوهستانی تفرش به ساوه

ایران ورجاوند

ایران ورجاوند زنده است

دوفصلنامه ایران شناسی

سال ۳ | شماره ۵ | پاییز و زمستان ۱۳۹۹ | ۱۱۲ صفحه |
شماره ثبت مجله: ۸۰۶۸۸ | شماره ثبت نشان: ۲۹۶۲۹۸ |
صاحب امتیاز و مدیر و سردبیر: دکتر شاهین آریامنش |
مدیر داخلی: هوشنگ رستمی |

نشان مجله ایران ورجاوند برگرفته از گچبری ساسانی یافت شده از تیسفون عراق مربوط به دوره ساسانی است. داستان این گچبری به سال‌ها پیش بازمی‌گردد هنگامی که اسکار رویتر باستان‌شناس آلمانی همراه گروهش در سال ۱۹۲۹ میلادی در تیسفون در محدوده ساختمان بزرگی با نام معارید در حدود ۳ کیلومتری تاق کسری و ۱/۷۵ کیلومتری شمال دهکده سلمان پاک به کاوش‌های باستان‌شناسی پرداخت که در این کاوش‌ها از محلی که سپس تر خانه معارید ۶ نام گرفت شماری صفحه‌های گچبری گرد به دست آورد که در میان آنها صفحه‌گردی با دو بال گشوده شده از روبه‌رو وجود داشت که این دو بال، نشانی به شکل هلال ماه را دربر گرفته‌اند. این گچبری در موزه برلین آلمان نگهداری می‌شود.

تصویر جلد: قطعه آجری از تزئینات دیوارهای کاخ شوش، هخامنشی موزه متروپولیتن نیویورک

تهران، صندوق پستی: ۱۴۵۱۵-۵۶۹

www.iranvarjavand.ir

Iranvarjavand@hotmail.com

۰۹۳۹۵۹۶۹۴۶۶

چاپخانه: ایران کهن

همه حقوق این اثر برای ایران ورجاوند محفوظ است. تکثیر، انتشار، چاپ و بازنویسی این اثر یا بخشی از آن به هر شیوه همچون رونوشت، انتشار الکترونیکی، ضبط و ذخیره روی سی دی و چیزهایی از این دست بدون موافقت کتبی و قبلی مجله ایران ورجاوند ممنوع است و متخلفان بر پایه قانون «حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» تحت پیگرد قرار خواهند گرفت.

با همکاری گروه پژوهشی باستان‌کاوی تیسافرن |

”سیاهه“

مقاله

- ۴ نقوش متنوع بر کمربندهای اورارتویی موزه رضا عباسی | مریم دارا
- ۲۵ استودان قلعه گرگی، نویافته‌ای از تدفین دوره ساسانی در شهرستان اقلید | حامد مولایی کردشولی
- ۳۶ منصب امیری پیش از آل بویه: دو دیدگاه نسبت به گذشته | دیوید وین، ترجمه حسین صبری
- ۴۷ بررسی باستان‌شناسی کاروانسرای خانک در مسیر کوهستانی تفرش به ساوه | علی نوراللهی
- ۷۴ سفال‌های خیربت کراک در سوریه و فلسطین: در وضعیت پرشش | پیر دومیروشیچی، ترجمه سحر بختیاری، حسین نصری صومعه

پیشخوان

- ۹۹ بازبینی و نقد کتاب گل‌نبشته‌های آغازیلامی موزه لوور اثر یاکوب ال. دال | حسن افشاری و سعید باقی‌زاده

درگذشتگان

- ۱۰۹ درگذشتگان ایران‌شناسی | آرشاک ایروانیان

TABLETS ET FRAGMENTS PROTO-ELAMITES
PROTO-ELAMITE TABLETS AND FRAGMENTS

Jacob L. DAHL

معرفی و نقد و بررسی کتاب

بازبینی و نقد کتاب گل‌نشته‌های آغازیلامی

موزه لوور اثر یاکوب ال. دال

حسن افشاری* و سعید باقی‌زاده**

*دانش‌آموخته کارشناسی ارشد باستان‌شناسی، دانشگاه تهران

**دانش‌آموخته کارشناسی ارشد باستان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز

مشخصات کتاب

Proto-Elamite Tablets and Fragments, By Jacob L. Dahl TEXTES Cuneiformes (Tome XXXII), Musee Du Louvre Departement Des Antiquites Orientales, Editions Kheops, Louvre Editions 2019

که به دلیل کاوش‌های بی‌شمار و حجم عظیم اشیاء به‌دست‌آمده از کاوش‌ها، ریاست وقت موزه لوور به فکر چاپ و نشر اطلاعات اشیاء به‌دست‌آمده در قالب مجموعه متون میخی موزه لوور با نام اختصاصی TCL می‌افتد که چاپ این مجموعه تا سال ۱۹۶۷ میلادی و شماره ۳۱، بی‌وقفه ادامه می‌یابد. پس از پنجاه سال عدم انتشار این مجموعه، مدیریت وقت موزه لوور تصمیم به چاپ جلد ۳۲ با متون گل‌نشته‌های آغازیلامی رمزگشایی‌شده می‌گیرد که از زمان کشف آنها در شوش به‌صورت ناقص مطالعه شده است. در همین راستا، ماریله پیک این مجلد را بیان نمادینی از همکاری‌های مشترک فرهنگی میان ایران و فرانسه می‌داند و از بنیاد مالی الهه امیدیار میرجلالی برای همکاری و حمایت از این تحقیقات تشکر می‌کند و این کتاب را نتیجه زحمات و

به‌ترتیب ذکر شده است. این نقد و بازبینی براساس متن انگلیسی کتاب انجام پذیرفته اگرچه متن فرانسوی دقیقاً برگردان متن انگلیسی است که توسط فیلیپه مارکوئیس انجام گرفته است. بخش نوشتاری با تصویری از یکی از کاوش‌های ژان دیولافوی فرانسوی در شوش که به سال ۱۸۸۵ برداشته‌شده، شروع می‌شود. مقدمه ابتدایی کتاب به زبان فرانسوی از ماریله پیک^۱ رئیس بخش عتیقه‌جات شرقی سرآغاز بخش نوشتاری است که در دو صفحه نوشته شده و پس از متن فرانسوی، عیناً ترجمه انگلیسی آن آمده است. ماریله پیک در متن خود به نحوه مشارکت موزه لوور فرانسه و بخش عتیقه‌جات شرقی در کاوش‌های باستان‌شناسی شوش می‌پردازد و زمان آغاز این کار را سال ۱۸۴۷ میلادی می‌داند. وی در این تاریخچه توضیح می‌دهد

جلد این کتاب با طرحی خاکستری و عکسی از یک گل‌نشته آغازیلامی سالم آغاز می‌شود و عنوان کتاب به دو زبان فرانسوی و انگلیسی به‌ترتیب اولویت درج شده است. پس از جلد کتاب، صفحه مشخصات است که در آن به ترتیب اهمیت، اسامی افراد مسئول در موزه لوور، دپارتمان اشیاء شرقی و ناشر کتاب درج شده است. این کتاب به مسئولیت موزه لوور، دپارتمان اشیاء شرقی و توسط نشر خئوپس در پاریس در سال ۲۰۱۹ به چاپ رسیده است. این کتاب با ۲۳۷ صفحه، به‌صورت ماهوی به دو بخش اصلی نوشتاری و تصاویر تقسیم می‌شود که بخش نوشتاری از صفحه ۷ تا ۹۵ کتاب سه فصل مقدمه، تشکر و سپاس‌گزاری، و تاریخچه کشفیات و انتشارات دارد که هر بخش به دو زبان فرانسوی و انگلیسی به‌صورت جداگانه و در ادامه یکدیگر و

تلاش‌های پرفسور یاکوب ال. دال از دانشگاه آکسفورد می‌شمارد. در ادامه، وی به بیان تاریخچه کاوش‌های فرانسوی‌ها در شوش از قرن نوزدهم میلادی می‌پردازد و می‌گوید که اشیاء کاوش‌شده پس از هر فصل برای نمایش به پاریس فرانسه حمل می‌شده است. وی سپس به صورت مختصر به شناسایی گل‌نبشته‌های آغازیلامی توسط کشیش ونسان شایل توجه می‌کند که او این

سیستم نوشتاری جدید را به تاریخ ۳۰۰۰ پم نسبت می‌دهد هرچند که یاکوب دال معتقد است که خط آغازیلامی به عنوان یک مورد منحصر به فرد از یک سیستم نوشتاری جدید است

و ارتباط و وابستگی آن به نمونه بین‌النهرینی‌اش دچار شک و تردید است. اولین مجموعه از این گل‌نبشته‌ها در قالب مجموعه (MDP Memories de la Delegation en Perse) به چاپ رسیده است. در بخش سپاسگزاری و تقدیر و تشکر، یاکوب دال از تمام کسانی که در طول سالیان پژوهش در حوزه خط آغازیلامی و این پروژه به وی کمک کرده‌اند قدردانی می‌کند؛ از بناتریس آندره ملوینی،

ماریله پیک، پیترو دَمر و باب انگلوند. وی سپس از بنیادهای حامی این پژوهش از جمله بنیاد الهه امیدیار میرجلالی از بنیاد فرهنگی روشن، مرکز CNRS، بنیاد جان فیل از دانشگاه آکسفورد و بنیاد لورن تیست برای مطالعات دنیای باستان در کالج وولفسون آکسفورد تقدیر می‌کند.

در این کتاب هرچند به تصویرنگاری گل‌نبشته‌های موجود در موزه لوور پرداخته می‌شود اما نویسنده از پردازش اطلاعات طفره می‌رود و روش بحث براساس توصیف و چاپ قطعات باقی‌مانده است.

بخش سوم این کتاب در ۳۸ صفحه با عنوان تاریخچه کشف و انتشار خط آغازیلامی، حاوی تصاویر و طرح‌ها و با مقدمه‌ای از خط آغازیلامی شروع می‌شود. تصاویر در درون متن جای‌یابی شده و ارجاعات به صورت پاورقی در حاشیه سمت چپ و راست کتاب به تصویر درآمده است. تعداد تصاویر درون متنی

بخش سوم، ۱۶ تصویر است. دال در این بخش می‌نویسد که تاریخ اولیه پیدایش این خط به حدود ۳۱۰۰ تا ۲۹۰۰ پم می‌رسد و ظاهراً یک سیستم نوشتاری است که ایده نوشتن، ابزارهای مورد نیاز نوشتن، بسیاری از علائم و سیستم عددی این خط و برخی از نشان‌های غیر عددی‌اش را مروهون و وام‌دار سیستم نوشتاری سلف‌اش و خط مجاورش یعنی آغازمیخی است. این خط ظاهراً پس از یک دوره

خاص، دیگر در ایران ادامه نمی‌یابد و از بین می‌رود. بعد از آن خط میخی به سبک سومری‌ها و اکدی‌ها در ایران رواج می‌یابد و تنها در دوره ایلامیان است که خط میخی با زبان بومی ایران سازگار می‌گردد. دوباره در هزاره سوم پم سیستم خط ایلامی طولی در پاسخ به هجوم فرهنگی جنوب بین‌النهرین به شوش پایه‌ریزی می‌گردد و البته استفاده محدودی داشته است. این سیستم نوشتاری با توجه به یگانگی‌اش در انشقاق از سیستم نوشتاری پیشین‌اش، توسعه مستقل و افول ناگهانی‌اش اهمیت بسیاری در مطالعات سازوکارهای مرتبط با پیدایش

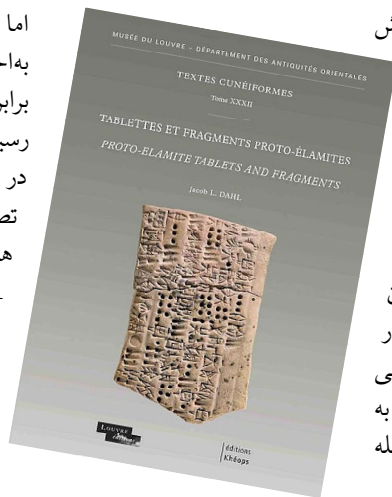
البته ۱۵ نمونه آزمایش کربن ۱۴ در تل ملیان شکل فرهیخته این خط را بین سال‌های ۳۳۰۰ تا ۳۰۰۰ پم نمایش می‌دهد (Desset, 2012: 7) و (Wright and Rupley, 2001: 12) که پیشتر در سال ۲۰۱۳ یاکوب دال آن را بازگو کرده است (Dahl, 2013: 362).

و استفاده اولیه، گستردگی و در نهایت مرگ این سیستم نوشتاری دارد. در این خصوص که این سیستم نوشتاری قدمتی چندساله دارد و مدل و علائم مشابهی که در مناطق مختلف پدیدار گشته و آیا این پیش‌نمونه این خط است یا نه مباحث بسیاری وجود دارد. به همین دلیل و با توجه به فهم ناقص از خط آغازیلامی، دال از کلماتی همچون تصویرگرام، ایدئوگرام، و غیره در توصیف این خط اجتناب می‌کند و با توجه به این هدف که بتواند نشانه‌ها را طبقه‌بندی نماید از مفاهیم و مقولاتی همچون نشانه‌های شی‌ای یا نشانه‌های مالکانه استفاده می‌نماید. یاکوب دال در ادامه خلاصه‌ای از کاوش‌های شوش و کشف متون آغازیلامی و کار اولیه بر روی آنها را بیان می‌کند. با شروع کاوش‌های دموورگان در ۱۸۹۷ میلادی بود که لایه‌های دارای گل‌نشته‌های آغازیلامی کاوش گردید. دموورگان براساس مشاهداتش دو لایه I و II را مشخص می‌کند هرچندکه اولین گل‌نشته‌های آغازیلامی در لایه نیوا II در ترانسه V پیدا شدند که بعدها به ترانسه بزرگ یا Grande Tranchee معروف گردید و احتمالاً همان لایه 14b لوبرون به‌شمار می‌آید. دو گل‌نشته آغازیلامی در ۱۹۰۰ توسط ونسان شایل به چاپ رسیدند که ظاهراً به مرحله

پایانی این خط تعلق داشته‌اند. طی فصول بعدی، ترانسه‌های آغازین گسترش یافتند و گل‌نشته‌های آغازیلامی بیشتری کشف شدند. گل‌نشته‌های آغازیلامی شوش از سه ناحیه ترانسه بزرگ دموورگان، و گمانه I و II دُمکنم به‌دست‌آمده است. شایل با توجه به گل‌نشته‌های آغازین متوجه گردید که این سیستم نوشتاری با توجه به دیگر نمونه‌های سیستم‌های نوشتاری که در آن زمان شناخته شده بودند تاریخ قدیم‌تری دارد هرچند که در آن زمان تنها نمونه‌های بسیار کمی از خطوط باستانی نوشتاری به‌دست‌آمده بودند. او این دو گل‌نشته با نمونه‌های سنگی سومری به تاریخ سلسله‌های اولیه I-II و مُهر متعلق به دره سند که از شوش به‌دست‌آمده مقایسه می‌کند و نتیجه می‌گیرد که مُهر دره سند با توجه به اینکه تصویری‌تر است به‌لحاظ قدمت در جایگاه اول قرار

دارد و بعد از آن گل‌نشته سومری قرار دارد و در نهایت گل‌نشته‌های آغازیلامی قرار می‌گیرند که خطشان بیشتر شبیه به خطوط میخی است درحالی‌که این ترتیب امروز برعکس است. ونسان شایل این سیستم نوشتاری را خط جدید آغازیلامی می‌نامد و زبان آن را انشانی می‌خواند. او بیشتر گل‌نشته‌های به‌دست‌آمده را در زمان کشف‌شان منتشر نموده است. دُمکنم نیز بیشتر گل‌نشته‌های کامل و سالم موزه لوور را به چاپ رسانده و کتاب کنونی ویرایشی از ۱۲۱ گل‌نشته شاخص باقی‌مانده در موزه لوور است و بیش از ۲۵۰ قطعه گل‌نشته همچنان باقی‌مانده که به چاپ نرسیده و در انتظار ویرایش و بازخوانی دوباره هستند.

مجموعه کاتالوگ MDP.6 شامل قطعات بسیاری است که بدون تصویری از آنها به چاپ رسیده است. بخشی از آنها در شماره MDP.26 منتشر شده اما یک نمونه با شماره ۳۳۳ که به‌احتمال با شماره 32,2 TCL برابر است در اینجا به چاپ رسیده است. ۱۷ قطعه گل‌نشته در مجموعه MDP.6 تنها در تصاویر نشان داده شده‌اند که هیچ یک از آنها بجز نمونه SB2801 (یا شماره ۵۲۴۲ شایل) تاکنون به چاپ نرسیده است. بسیاری از متون منتشر شده در مجموعه MDP.6 و MDP.26S

با شماره‌های ۴ رقمی نوشته شده بر آنها به چاپ رسیده که نشانگان سیستم ثبت و ضبط کاوشگر و یا تصویرگر آنهاست که در این کتاب هم برخی قطعات با شماره‌های روی آنها به چاپ رسیده هرچندکه هیچ‌گونه اطلاعات کاوش از آنها در دسترس نیست. فهرست نشانه‌های موجود در متون آغازیلامی تا زمان انتشار مجموعه MDP.31 در ۱۹۴۹ میلادی به ۵۵۲۹ عدد می‌رسد درحالی‌که تلاش‌های بسیار کمی در خصوص جداسازی متغیرهای معنایی از تصویری وجود دارد. شایل در اولین فهرست‌اش که در MDP.6 در ۱۹۰۵ به چاپ رسید نشانه‌های متون ایلامی خطی را از نمونه‌های آغازیلامی جدا می‌کند و متون آغازیلامی را حتی با نشانه‌های کتابتی که قابل‌قیاس با مُهرها هستند منتشر کرده است. فهرست دُمکنم دارای نمونه‌های قابل‌قیاس با نوشتار بین‌النهرینی است. فهرست نشانه‌های پیرو مریجی در ۱۹۷۴ میلادی، نقطه عطفی در مطالعه خط آغازیلامی به‌شمار می‌آید. مریجی براساس تحلیل‌هایش به جداسازی متغیرها اقدام می‌کند که در نهایت به کاهش نشانه‌ها تا ۳۹۳ عدد منجر می‌شود که این خود نیز باعث خطاهای کوچکی شده است. هرچند دال ادعا می‌کند که فهرست مریجی پایه و اساس کار و تحلیل‌های وی از سیستم آغازیلامی است اما

فهرست خود وی در صفحات ۱۸۸ تا ۲۲۷ این کتاب ذکر شده است.

بازبینی مجموعه‌متون آغازیلامی

در این بخش یاکوب دال به بررسی متون آغازیلامی می‌پردازد که حدود ۱۶۰۰ قطعه از آنها در جریان کاوش‌ها به‌دست آمده و در مجموعه‌های مختلفی نگهداری می‌شود. حدود صد قطعه از خارج از شوش و از ملیان و یحیی به‌دست آمده و مقداری هم به‌تازگی از تپه سفالین تهران انتشار یافته است. به‌غیر از چند عدد گل‌نشته‌های آغازین که در مجموعه‌های مختلفی نگهداری می‌شوند، بقیه آنها در موزه‌های لوور فرانسه و ملی ایران پخش شده‌اند. مجموعه به‌دست آمده از شوش، ترکیبی از گل‌نشته‌های آغازیلامی، گل‌نشته‌های سبک اوروک V، اشیاء حکاکی شده با خط میخی و متون دارای خط ایلامی طولی است و حتی خود متون آغازیلامی نیز به سه دوره و دو نوع اداری و کتابتی (مدرسه‌ای) تقسیم می‌شود. پراکنش جغرافیایی متون به‌دست آمده، تاریخ‌گذاری گل‌نشته‌ها، شکل آنها و فرمت و ساختار صوری نشانه‌ها، نشانه‌های فرامتنی در متون آغازیلامی از دیگر مباحث این بخش هستند. یاکوب دال در قسمت پراکنش گل‌نشته‌ها، به توضیح گل‌نشته‌های به‌دست آمده از

شوش و مابقی ایران می‌پردازد. اولین گل‌نشته‌های آغازیلامی غیرشوشی از سیلک به‌دست آمده که ۵ قطعه از ۲۳ قطعه موجود مربوط به دوران آغازیلامی است و بقیه آنها از نوع عددی یا ایده-شمارشی اوروک V هستند. گل‌نشته‌های آغازیلامی از تپه یحیی ۲۷ عدد، تل قنصیر یا گیسر ۱ عدد، شهرسوخته ۱ عدد، تل ملیان ۳۳ عدد، تپه ازبکی ۱ عدد، تپه سفالین ۱۱ عدد به‌دست آمده و یک عدد از سبک اوروک IV هم موجود است. گل‌نشته‌های چغامیش و گودین تپه همگی به دوره قبل از آغازیلامی یا دوره ارتباط میان بین‌النهرین و ایران و استفاده از گل‌نشته‌های سبک اوروک V تعلق دارد. موضوع این متون از جستجوهای تجاری تا فتح و پیروزی‌های نظامی را در برمی‌گیرد، هرچندکه بسیاری از این متون در میان مجموعه‌های بومی نشان از نفوذ فرهنگی دارد. یاکوب دال براساس پراکنش جغرافیایی نتیجه می‌گیرد که این متون به‌احتمال از طریق کوهپایه‌های شرقی زاگرس (سیلک) به شمال (تپه ازبکی) و شرق شمال مرکزی فلات ایران (تپه سفالین) و در امتداد جاده خراسان بزرگ می‌رود و در مسیر دوم به‌احتمال به‌لحاظ زمانی کمی بعدتر در مسیر جنوبی ابتدا به فارس (ملیان)، کرمان (تپه یحیی) و سیستان (شهرسوخته) می‌رسد. وی در بخش تاریخ‌گذاری

گل‌نشته‌های آغازیلامی، به این موضوع اشاره می‌کند که بیشتر این متون از مناطقی به‌دست‌آمده که فاقد تاریخ‌های رادیوکربن بوده است. متون آغازیلامی می‌تواند به سه گروه متمایز گاهنگاری‌شده تقسیم شود که براساس تحلیل‌های پیچیده از محتوا و شکل گل‌نشته‌ها و اطلاعات به‌دست‌آمده از کاوش‌های پیشین و کنونی مطرح شده است. هرچندکه یاکوب دال در این بخش حاضر به توضیح بیشتری نشده و همه مطالب مهم را در قالب یک جدول تلخیص کرده است.

ساختار گل‌نشته‌های آغازیلامی
یاکوب دال در این بخش، گل‌نشته‌ها را براساس شکل‌شان به سه یا چهارگروه تقسیم می‌کند که پراکنش انواع آن به گاهنگاری آنها ارتباط دارد. اولین گروه از گل‌نشته‌ها از نوع ضخیم و دراز است که بر روی هر سطح آن یک ورودی نقش شده و براین اساس، ساختار معنایی این متون ساده‌تر است که می‌توان بر همین اساس آنها را در نوع ابتدایی‌تری قرار داد که همه نمونه‌های آنها نیز از کاوش‌های آغازین دموگن در شوش به‌دست‌آمده است و این گل‌نشته‌ها بیشتر در مجموعه MDP.17 به چاپ رسیده که اطلاعاتی از لایه‌های آغازین شوش را دربردارد.

حدود یک‌چهارم گل‌نشته‌های کتاب حاضر مربوط به همین نوع گل‌نشته‌ها و تاریخ‌گذاری آنهاست. پس از گل‌نشته‌های دراز و کشیده، گونه مستطیلی و استاندارد متداول می‌گردد که می‌تواند فرمت و شکل استاندارد این گل‌نشته‌ها باشد. سمت طولانی‌تر آنها با جهت نوشتار موازی است و بیشتر این گل‌نشته‌ها با یک قلم نازک خط‌کشی شده‌اند که بر همین اساس می‌توان نمونه‌های بدون خط را گونه‌های آغازین این نوع در نظر گرفت. این متون استاندارد متشکل از یک عنوان و یک یا چند مقدار ورودی همراه با یک نشانه عددی هستند که در پایان متن ذکر شده است. اولین گل‌نشته‌های به‌دست‌آمده توسط دموگن و همه یافته‌های چاپ شده در مجموعه MDP.6 و MDP.26S از این نوع هستند. همچنین نمونه‌های به‌دست‌آمده از آکروپل I شوش 16c-14b و البته موارد منتشرشده در این کتاب از همین نوع‌اند. گونه بعدی که تعداد متوسطی از آن به‌دست‌آمده، گل‌نشته‌های بالشتکی است که به‌نوع استاندارد بسیار شبیه بوده و ساختار درونی نسبتاً پیشرفته‌ای دارد. همه آنها خط‌کشی شده و چهار گل‌نشته حاضر در این کتاب از این گروه است. در نهایت یک نوع گل‌نشته بزرگ مسطح و ضخیم وجود دارد

که قابلیت انتساب به هیچ گروه و تاریخی را ندارد هرچندکه به‌احتمال با نمونه‌های اولیه مرتبط است که البته قابلیت اثبات را ندارد. این گروه تاکنون به خوبی شناخته نشده و هفت قطعه از آنها در مجموعه MDP.17 به چاپ رسیده درحالی‌که در این کتاب هیچ نمونه از این گروه به چاپ نرسیده است.

شکل‌صوری نشانه‌های آغازیلامی
براساس اندازه و شکل آثار به جامانده از قلم‌های حکاکی این مسئله مشخص شده که همانند بین‌النهرین، کاتبان از ۲ یا ۳ قلم برای حکاکی استفاده می‌کرده‌اند که هر سه این گونه‌ها بر یک گل‌نشته حک شده‌اند. قلم با اثر دایره‌ای گرد و بزرگ برای نشانه‌های عدد N45 و دیگر موارد استفاده شده است. یک قلم با اثر گرد کوچک برای نشانه N14 و نشانه مشابه و یک قلم مثلثی و نوک‌تیز که برای ترسیم بیشتر نشانه‌های غیر عددی به‌کار می‌رود. براساس نشانه‌های گل‌نشته‌های آغازین، مشخص شده که نشانه‌های آنها شبیه به متون اوروک متاخر در بین‌النهرین بوده و متون متاخرتر آغازیلامی به شکل گوه‌مانند حک شده است. در نشانه‌های فرامتنی در متون آغازیلامی، یاکوب دال توضیح می‌دهد که متون آغازیلامی دارای خط‌کشی

هستند. برخی همانند متون اوروکی با دو خط در گوشه گل‌نیشته مشخص شده‌اند و تعدادی هم دارای دو خط در قسمت فوقانی گل‌نیشته‌اند. یاکوب دال در خصوص خط در گوشه‌ها، به شرح نظریات فالکانشتاین و فرایبورگ در این خصوص می‌پردازد و می‌نویسد که در متون آغازایلامی، نشانه‌ها در گوشه هر گل‌نیشته حک شده است. هرچندکه در یک نمونه گل‌نیشته که در این کتاب به چاپ رسیده نشانه در پشت گل‌نیشته حک شده است. تعداد ۲ عدد گل‌نیشته با نشانه‌های خطی فوقانی نیز در این کتاب به چاپ رسیده است.

رمزگشایی متون آغازایلامی

در این بخش یاکوب دال به توضیح و تبیین نظریات مربوط به رمزگشایی این متون می‌پردازد و سختی رمزگشایی متونی که نمونه‌های پسینی ندارند را خاطرنشان می‌کند. دال بیان می‌کند که دو عامل باعث اختلال اولیه در رمزگشایی متون آغازایلامی بوده است. اولین دلیل این است که خوانش نشانه‌های آغازین مبتنی بر ارزش‌های شناخته‌شده متون بعدی نیستند. دومین دلیل، اینکه فهرست نشانگان و هنر آغازایلامی عاری از نمایش تمام و یا بخش‌هایی از بدن انسان بوده است. در متون هنری، حیوانات به جای انسان به تصویر کشیده شده است. نشانه‌های

مانند چشم یا دست نقش اساسی در رمزگشایی متون دیگر داشتند و فقدان آنها رمزگشایی متون آغازایلامی را سخت نموده است. دال در این بخش تاریخچه کوچکی از نحوه رمزگشایی متون آغازایلامی را توسط محققان اولیه ذکر می‌کند و سپس به ابتکار عمل مریجی در استفاده از نام‌های مبتنی بر لاتین برای علائم و نشانگان اشاره می‌کند. سپس دال به توصیف زبان نوشتاری و تعریف آن در نظر زبان‌شناسان می‌پردازد تا بتواند از این میان به تعریف زبان آغازایلامی بپردازد. براساس نظر گلب، چهارگونه سیستم وجود دارد که براین اساس، خط آغازایلامی از نوع گروه III یعنی زبان و سیستم نوشتاری ناشناخته تقسیم‌بندی می‌شود. سپس براساس تعریف پیتر دَمرو از زبان، دال زبان آغازایلامی را قابل‌شناسایی و رمزگشایی می‌داند و در نهایت نگاهی به مجموعه چاپ‌شده کنونی از متون آغازایلامی می‌اندازد و آنها را به لحاظ کیفیت درجه‌بندی می‌کند. خوانش ۲۷ عدد از گل‌نیشته‌های تپه یحیی در کار دَمرو و انگلوند، سرآغازی بر استانداردهای انتشار گل‌نیشته‌ها بوده است. قدم بعدی در خوانش متون آغازایلامی ایجاد فهرست علائم است که در این کتاب تنها فهرستی ارائه شده که علائم آن در متون این کتاب به چاپ رسیده است.

ترکیب و علم نحو متون آغازایلامی نحوه نوشتن در متون آغازایلامی به صورت خطی از بالا به پایین است که نوشتار در این کتاب مطابق با استانداردهای آشورشناسی است. بیشتر گل‌نیشته‌ها با یک علامت گاهی پیچیده آغاز می‌شوند که عنوانی برای بقیه متن به شمار می‌آیند و متعلق به یک خانواده یا مالک و شخصی است که معامله با او موضوع متن است. در برخی از این متون این عنوان متن وجود ندارد و گاهی در تشخیص عنوان از بقیه متن مشکلاتی وجود دارد. پس از عنوان، متن دارای مقادیر عددی از یک تا صد است که هریک می‌تواند از یک تا چند علامت غیر عددی به همراه مفاهیم عددی تشکیل شده باشد که این مفاهیم عددی، نشانه‌ای، کیفیت تعدادها یا اندازه‌ها هستند و هریک از مقادیر می‌تواند به زیرمقدارهایی تقسیم شود که در میان نمونه‌های منتشره در این کتاب، تنها یک قطعه دارای این ساختار پیچیده به همراه زیرمقادیر است. بیشتر مقادیر در متون آغازایلامی در نهایت جمع بسته می‌شود که خود می‌تواند پیچیده و متکثر از محصولات گوناگون باشد. این مجموع همیشه در پشت گل‌نیشته که به صورت افقی برگردانده شده نوشته شده است. البته هنگامی که متن بر روی بخش پشت گل‌نیشته نوشته می‌شود، گل‌نیشته بر محور عمودی‌اش برگردانده می‌شود

که متن در دو جهت متضاد و با فاصله‌ای میان آنها برای مهنرنگاری نوشته می‌شود. در برخی از متون آغازیلامی نگاره‌ای از یک معنای ناشناخته در لبه‌های بالایی درج شده که متاسفانه تاکنون در مورد آن بحثی مطرح نشده و به‌خوبی مطالعه نگردیده است که به‌نظر دال می‌تواند متعلق به یک سیستم زمانی ساده است که مشابه آن در سیستم آغازمیخی اوروکی نیز به‌دست آمده و از این نوع گل‌نبشته تنها دو نمونه در این مجموعه به چاپ رسیده است. در برخی از متون نیز رشته‌های کوچکی از علائم وجود دارد که فاقد مفاهیم عددی یا اشیاء شمارشی است که به‌احتمال نقش امضاء داشته و در میان متون این کتاب فقط یک قطعه آن هم به‌صورت ناقص با این اثر امضاء به چاپ رسیده است. دال در این کتاب برای هر توصیف خود از نحوه نوشتار، نمونه‌ای از یک گل‌نبشته را مثال زده است.

سیاهه و فهرست نشانه‌ها

فهرست نشانه‌های آغازیلامی شامل تعداد زیادی نشانه‌های منحصر بفرد است. با توجه به عوامل مختلف این نتیجه را می‌توان گرفت که خط آغازیلامی استانداردسازی نشده و هر مجموعه جدیدی می‌تواند تعداد بسیاری از نشانه‌ها و اشکال نشانه‌ها را به فهرست اضافه نماید. زبان آغازعیلامی به‌عنوان

دارنده تعداد زیادی از نشانه‌های انتزاعی و زیرمجموعه‌ای از نشانه‌های قراردادی تک‌کاره و فاقد عمومیت بدون هیچ‌گونه ارجاع تصویری است. در این زبان نشانه‌های جدید بر دو مینا خلق و تعریف می‌شوند: حروفی که از طریق حک کردن، شکل دادن و یا کنار هم گذاشتن یک یا دو نشانه به‌وجود می‌آیند. حروفی که از هاشوردارکردن یا ضربدر کردن یک نشانه اصلی به‌وجود می‌آید.

به گروه اول حروف الفبایی پیچیده می‌گویند و گروه دوم حروف الفبایی انشقاقی نام دارد. خود این حروف پیچیده به سه طریق شکل می‌گیرند که هرکدام توضیح داده می‌شود و برای هر یک مثالی توضیح داده می‌شود که در این باره در هر یک از تصاویر مثالی نیز زده می‌شود. حروف مشتق: یکی از روش‌های خلاقانه در خلق و ابداع نشانه‌های جدید در هر دو زبان آغازیلامی و آغازمیخی، هاشوردار کردن نشانه‌ها است که البته در دوره‌های متاخرتر میخی دیده می‌شود.

طبقه‌بندی‌های معنایی: تمایز آغازین و اولیه در نشانه‌شناسی آغازیلامی میان نشانه‌های غیر عددی و عددی است. نشانه‌های غیر عددی هم به دو نوع نشانه‌های مالکانه و نشانه‌های اشیاء تقسیم و متمایز می‌گردد. مفاهیم عددی همیشه اشیاء و

تعداد آنها را نشان می‌دهند و قابل‌شمارش هستند. نشانه‌های مالکان و مالکیت همیشه قبل از مفاهیم عددی و در سرتیتر و عنوان‌ها و یا در امضای انتهای متن می‌آیند و بر یک عامل دلالت می‌کند و این عامل می‌تواند یک نام عنوان یا نشانه، یک خانواده، قوم یا هر چیزی ممکن قابل‌اطلاق باشد و علائم اشیاء می‌تواند بهره‌چیزی و هر دارایی همچون جو، گندم، پنیر، حیوانات اهلی شده و انسان‌ها دلالت کند. علاوه‌بر این سه گروه از نشانه‌ها، گروه دیگری نیز وجود دارند که برای توصیف نشانه‌های مالکان در عنوان متن یا در امضاء به‌کار می‌روند.

نشانه‌های عددی: کاتبان آغازیلامی تنها ۷ سیستم از ۱۵ سیستم عددی و شمارشی بین‌النهرین را استفاده کرده‌اند که تنها سیستم ده‌گانه D که برای شمارش اشیاء جان‌دار خاص به‌کار می‌رفته، سیستم جدید محسوب می‌شود. انگلوند خاطر نشان می‌کند که انسان‌ها و اشیاء طبقه بالا با سیستم وارداتی شصت‌تایی S شمرده می‌شوند و حیوانات و انسان طبقه پایین با سیستم ده‌گانه بومی ایران به‌شمارش در می‌آیند.

نشانه‌های اشیاء: این نشانه به‌همراه نشانه‌های شمارشی به‌کار می‌روند و در انتهای متن تنها مقدار عددی جمع است که آنها را از نشانه‌های مالکان جدا

می‌کند. به لحاظ معنایی سه نوع از نشانه‌های اشیاء وجود دارد: ۱) علائم تصویرگر حیوانات و محصولات آنها، ۲) نشانه‌های ترسیم‌گر ابزارها و ۳) نشانه انسان‌ها. البته برخی از نشانه‌های انسان‌ها، همان مواردی است که برای اشاره به ابزارها نیز به کار می‌روند و تنها چند نشانه وجود دارد که مابه‌ازای انسانی آن ساخته شده است.

نشانه‌های مالکان: تمایزی میان دو گونه اساسی یا کاربردی نشانه‌های مالکان وجود دارد.

محتوای گل‌نشته‌های آغازیلامی

همان‌گونه که ونسان شایل در ۱۹۰۵ نیز مشاهده کرده، محتوای گل‌نشته‌های آغازیلامی مسائل مدیریتی اداری است که در این میان تنها دو متن به احتمال ریاضی‌گونه وجود داشته‌اند. با توجه به متون و نقش ایران در فراهم کردن مواد حیاتی برای سرزمین‌های آبرفتی جنوب بین‌النهرین تنها چیزهایی از محصولات در متون ذکر شده که درخصوص محصولات کشاورزی، کارگران کشاورزی، زمین‌ها، دام‌داری حیوانات و البته محصولات روزانه لبنی که از حیوانات به دست آمده هستند. زمین‌ها: تعدادی از این متون

اصلی درخصوص زمین‌های واقعی یا پروژه‌های از زمین‌ها بحث می‌کند. نشانه انواع مختلف زمین‌ها مورد بحث قرار می‌گیرد و تعداد متونی که از هر بخش ممکن است در این کتاب مورد بحث قرارگیرد به شماره درمی‌آید.

رتبه‌ها و فهرست کارگران: تعدادی از متون درخصوص رتبه‌های مرتبط با کارگران وابسته به زمین‌های خیش آهن بحث کرده است. تعدادی از متون به اعضای رتبه بالای جامعه و تعدادی هم به کارگرانی که هیچ‌گونه جزئیاتی در خصوص رتبه‌های شان منتشر نشده می‌پردازد. برخی از این فهرست‌ها پیچیده و برخی هم ساده و دربردارنده چند واحد کوچک از طبقات کارگری هستند. در این بخش نشانه‌های مربوط به افراد صاحب موقعیت نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد.

تولید و توزیع محصولات غلات ناب و فرآورده‌های نهایی: بخش مهمی از متون با تولید و پخش فرآورده‌های غلات مرتبط است. در این بین آنها متون مربوط به نان و جو از اهمیت بسیاری برخوردار است.

دام‌داری حیوانات: نشانه گوسفند و بز و برخی از محصولات که از آنها به دست می‌آید علائم شناخته‌شده‌ای

هستند. این متون و این حیوانات بسیار مهم و برای ساکنان شناخته شده است. البته گاو به مقدار کمی استفاده شده است.

مهرها و طرح‌ها و نقوش کتابتی

این فصل از کتاب با مبحث مهرها و اثرمهرهای آغازیلامی به پایان می‌رسد که موضوع مطالعات بسیاری در صدسال گذشته است. اولین نفری که به این اثرمهرها پرداخت، گوستاو ژاکیه مصرشناس بود که اثرمهرهای شوش را مطالعه و منتشر کرده است. بعد از او لونیوز جوزف دلاپورته اثری متشکل از هنرهای سبک شرقی موزه لوور را منتشر کرد که در میان آنها چندین اثرمهر بود. بعد از او لاگارین و بعد از او پیر آمیه فرانسوی، کتاب معروف اش درباره هنر آغازیلامی شوش منتشر کرد که یکی از بخش‌هایش به دوره آغازیلامی اختصاص یافت. بخش اول درباره مهرهای دوره V و IV اوروک بوده و بخش دوم به به مهرهای اولیه آغازیلامی کلاسیک اختصاص داشته، درحالی‌که هالی پیتمن در این خصوص مطالعه جامع و کاملی انجام داده و بعد از پیتمن هم خود دال در این زمینه مطالعه نموده است. هرچند که در اثرمهرها نقش انسانی دیده نمی‌شود اما

۱ هرچند در مجموعه فوق نقش مهر انسانی دیده نمی‌شود اما برگلنشته‌های آغازیلامی در مواردی نقش انسانی یافت می‌شود مانند گل‌نشته MDP.26S:5020 که به احتمال اندام انسانی بر نقش مهر دیده می‌شود و بسیار نادر است و یاکوب دال نیز پیشتر در تألیفات خود بازگو کرده است و دلیل آن را چنین دانسته که به احتمال مهر مذکور از دوره‌های پیشتر به یادگار رسیده است.

از لحاظ سبک‌شناسی، مَهرها به دو نوع اثر مَهرهای هندسی و انواع تجسمی-تصویری تقسیم می‌شوند. برخی از حیوانات حالت نمایش‌دهنده‌ای همچون انسان‌ها دارند. در اثر مَهرها و مَهرها گاهی نقوشی دیده می‌شود که در متون ثبت نشده و شمارش نشده‌اند. مهم‌ترین تفاوت میان مجموعه آغازیلامی شوش با ملیان عدم استفاده از مَهرهای استامپی در شوش بوده که در ملیان به‌کار رفته است. مهم‌ترین مکان برای ثبت و حک اثر مَهر فضای خالی پشت گل‌نبشته‌ها بوده هرچندکه برخی نیز در کنار و لبه‌ها دارای اثر مَهر بوده‌اند. ۲۵ عدد از گل‌نبشته‌های منتشره در این کتاب مَهر شده‌اند. در ادامه متن، دال به توصیف آثار مَهرهای منتشره و حک‌شده بر روی گل‌نبشته‌های مندرج در این کتاب می‌پردازد. همچنین در برخی از متون، تصاویر متقاطع و همپوشانی به‌کار رفته که به‌احتمال نشانه و حالتی با کاربرد اثر مَهر برای کاتبان داشته است که تصویر ۱۶ بر این موضوع دلالت دارند. در بخش کاتالوگ کتاب، چاپ و انتشار ۱۲۱ گل‌نبشته آغازیلامی موزه لوور موردنظر است. هر کاتالوگ از گل‌نبشته‌ها شامل یک تا دو صفحه توضیح است که در قسمت فوقانی صفحه اول، یک متن مشترک به دو زبان فرانسوی و انگلیسی که اطلاعات

مربوط به وضعیت ظاهری قطعه، وضعیت نوشتار گل‌نبشته، و اطلاعات و ویژگی‌های صوری متن در آن ذکر شده است. در سمت چپ، شماره کاتالوگ گل‌نبشته در مجموعه کنونی، شماره فهرست موزه‌ای آن، و شماره قطعه در محوطه CDLI، ابعاد فیزیکی، سیستم نگارشی آغازیلامی و تاریخ احتمالی قطعه ذکر شده است. در صفحه دوم هم معمولاً طرحی از قطعه آورده شده که در برخی از موارد، تمام عکس و طرح یک گل‌نبشته در یک صفحه جمع شده است و به همین علت مقیاس چاپ گل‌نبشته‌ها در هر صفحه کوچک‌تر شده است. در برخی از گل‌نبشته‌ها، شماره قطعه در مجموعه MDP نیز آورده شده است. پس از بخش کاتالوگ و در انتهای این بخش تعدادی تصاویر رنگی از گل‌نبشته‌ها بدون هیچ‌گونه قاعده و ظاهراً به‌صورت انتخابی به چاپ رسیده است. پس از بخش کاتالوگ‌ها، بخش فهرست نشانه‌ها آمده که خود به سه قسمت نشانه‌های اصلی، نشانه‌ها و علائم جدید و نشانه‌های عددی تقسیم شده و در این مطالعه هم تنها بر نشانه‌ها و علائمی تمرکز شده که خوانا بوده و کامل حفظ شده‌اند نه نشانه‌های شکسته و آسیب‌دیده و ناخوانا. خود این جدول شامل چند بخش است: از سمت چپ، اولین ستون

خود تصاویر نشانه‌ها و علائم را نشان می‌دهد در ستون دوم نام این نشانه‌ها در محوطه CDLI ذکر شده است. سومین ستون نام و مشخصات این نشانه در فهرست مریجی را نشان می‌دهد و در کنار آن مشخصات علامت در کار شایل و دمکنم هم ذکر می‌شود. ستون چهارم، بسامد و تناوب این علامت در متون این مجموعه را نشان می‌دهد و در ستون پنجم و نهاییم هم ارجاعات علامت‌ها در متون آغازیلامی را نشان می‌دهد. پس از بخش نشانه‌ها، فهرست تطبیقی گل‌نبشته‌ها آمده که بر سه حالت شماره کاتالوگ در این کتاب، شماره گل‌نبشته در CDLI و شماره فهرست موزه‌ای مرتب شده است. جدول گاهنگاری متون آغازیلامی نیز در ادامه آمده و سپس فهرست منابع در انتهای کتاب، بخش پایانی به‌شمار می‌آید. صفحه انتهایی و جلد انتهایی هم به سباق بقیه کتاب به‌صورت دو زبانه فرانسوی و انگلیسی است.

بحث و جمع‌بندی

انتشار و شاید بهتر بتوان گفت چاپ تصویری ۱۲۱ قطعه از گل‌نبشته‌های آغازیلامی در موزه لوور که در جریان کاوش‌های هیئت‌های فرانسوی در شوش به‌دست آمده و در قالب قراردادهای ترکمانچای‌گونه قاجاری، به خارج از ایران و

موزه لوور برده شده قدمی بسیار مثبت و نویدبخش اطلاعات جدید در خصوص این سیستم نوشتاری است. کتاب قطعات گل‌نشته‌های آغازیلامی موزه لوور فرانسه که به قلم پرفسور یاکوب دال از دانشگاه آکسفورد نوشته شده می‌تواند سرچشمه پژوهش‌های آتی و مفید در این مبحث باشد. این کتاب که در ادامه مجموعه‌های متون میخی لوور^۱ و مجموعه MDP^۲ به‌شمار می‌آید، توانسته تعداد دیگری از گل‌نشته‌های آغازیلامی این موزه را در معرض خوانش و درک قرار دهد. در سرتاسر این کتاب، اطلاعات مفید و عموماً کلی در خصوص زبان آغازیلامی و متون این سیستم نوشتاری در اختیار خوانندگان قرار گرفته که خود می‌تواند به انجام پژوهش‌های بیشتر در این مبحث کمک شایانی کند. مطالب منتشره در این کتاب تحقیقاً به هر دو زبان فرانسوی و انگلیسی چاپ شده که البته تا حدی از جذابیت کتاب کاسته است. تصاویر موجود در این کتاب، عمدتاً با کیفیت بالایی وجود دارند و سیستم نوشتاری کتاب قابل توجه است. با توجه به اینکه هدف اصلی این کتاب، تنها چاپ و انتشار تصویری ۱۲۱ قطعه گل‌نشته آغازیلامی از شوش بوده اما در خلال کتاب، اطلاعات درخور و مهمی درباره

این سیستم نوشتاری و شاید حتی این زبان آمده است که با توجه به هدف فوق، از بحث دقیق در این خصوص اجتناب شده است. در این کتاب هرچند به تصویرنگاری گل‌نشته‌های موجود در موزه لوور پرداخته می‌شود اما نویسنده از پردازش اطلاعات طفره می‌رود و روش بحث براساس توصیف و چاپ قطعات باقی‌مانده است. هر چندکه این موضوع خود نیز حائز اهمیت به‌شمار می‌رود اما عدم توجه به فهرست‌نویسی گل‌نشته‌ها در بخش کاتالوگ‌ها ممکن است باعث خوانش اشتباه نشانه‌ها و علایم شود و حتی از این‌رو، مشخص نیست انتخاب این موارد دقیقاً بر چه اساسی بوده است. یکی دیگر از ایرادات وارده بر این کتاب، اختلاف میان سیستم ارجاع گل‌نشته‌ها است، بدین‌گونه که نوعی سیستم شماره‌گذاری برای گل‌نشته‌های مندرج در این کتاب با عنوان 32, TCL, ? است. نوع دیگر سیستم، ارجاع گل‌نشته‌ها در متن به مجموعه MDP است و گاهی نیز شماره‌های ثبتی موزه لوور به‌عنوان مرجع موردنظر قرار گرفته است. در بخش مهرشناسی، عدم توجه به مهرها و ارائه تصویر مشخص از طرح مهرها از نواقص اصلی این کتاب به‌شمار می‌آید. در بخش کاتالوگ

و سیاهه گل‌نشته‌ها، در برخی از صفحات به‌دلیل کوچک بودن ابعاد گل‌نشته‌ها، تعداد ۲ عدد از گل‌نشته‌ها چاپ شده است. در برخی دیگر از کاتالوگ‌ها، به جزئیات مشخصی همچون قسمت فوقانی قطعه، قسمت پشت گل‌نشته و لبه‌های بالایی و راست و چپ توجه نشده و البته عکس‌ها و طرح‌ها فاقد هرگونه علامت هستند.

کتاب‌نامه

- Dahl, J. L., (2013). "Early Writing in Iran". In D.T. Potts (Ed.) *The Oxford Handbook of Ancient Iran*, OUP, Pp: 233-262.
- Desset, F., (2012). *Premières écritures iraniennes. les systèmes proto-élamite et élamite linéaire* Université degli studi di Napoli L'Orientale. Dipartimento Asia Africa e Mediterraneo.
- Wright, H. & Rupley. E. S., (2001). *Calibrated Radiocarbon Age Determinations of Uruk- Related Assemblages*. Edited: Mitchell S. Rothman. Oxford: School of American Research Press.

“Contents”

Article

Various Patterns on Urartian Belts of Reza Abbasi Museum Maryam Dara	4
Wolf Castle Ossuary, A Newly Discovered Burial of the Sassanid period in the city of Eghlid Hamed Molaei	25
The Pre-Buyid Amirate: Two Views from the past David Waines, Persian translated by Hosein Sabri	36
Archaeological Survey of Khanak Caravanserai on the Mountainous Route from Tafresh to Saveh Ali Nour Allahi	47
La céramique de Khirbet Kerak en Syro-Palestine: état de la question P. D Miroschedji, Persian translated by Sahar Bakhtiari & Hosein Naseri	74

Critique and Book Review

Proto-Elamite Tablets and Fragments Hasan Afshahri & Saeid Baghizadeh	99
---	----

Obituary

David Stronach, Masoud Golzari, Badri Gharib Arshak Iravanian	109
---	-----

ایران ورجاوند

○ ○ ○ ○ ○
| Iran-e Varjavand (Glorious Persia) |
| Persian Journal Of Iranain Studies |
| Vol. 3, No.5, Autumn & Winter 2020 |

Concessionaire, Manager in Charge
and Editor-in-chief:

| Dr Shahin Aryamanesh |

Managing Editor: **Houshang Rostami**

📍 Tehran, Iran, Post box: 14515-569

🌐 www.iranvarjavand.ir

✉ Iranvarjavand@hotmail.com

☎ +98 9395969466

Bricks with a palmette motif, ca. 6th–4th
century B.C. Achaemenid, Iran, Susa
The Metropolitan Museum of Art, USA

All rights reserved. No part of this publica-
tion may be reproduced, stored in a retrieval
system or transmitted in any form or by any
means, electronic, mechanical, photocopying,
recording or otherwise, without prior permis-
sion in writing, form the publisher.

With Contributions by

| Tissaphernes Archaeological Research Group |

Persian Journal of Iranian Studies | Vol. 3 | No. 5 | Autumn & Winter 2020

- ◆ Proto-Elamite Tablets and Fragments
- ◆ The Pre-Buyid Amirate: Two Views from the past
- ◆ Various Patterns on Urtartian Belts of Reza Abbasi Museum
- ◆ La céramique de Khirbet Kerak en Syro-Palestine: état de la question
- ◆ Wolf Castle Ossuary, A Newly Discovered Burial of the Sassanid period in the city of Eghlid
- ◆ Archaeological Survey of Khanak Caravanserai on the Mountainous Route from Tafresh to Saveh